

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ / ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΗ-ΚΥΡΙΟΛΕΚΤΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ / ΔΗΛΩΣΗ-ΣΥΝΥΠΟΔΗΛΩΣΗ

Βασίλης Πρασσάς, Θεωρία και Πράξη, Έκφραση-Έκθεση Γ' Λυκείου, εκδόσεις Κοκοτσάκης

Λειτουργίες της γλώσσας / Χρήσεις της γλώσσας (κυριολεκτική ή μεταφορική) / Δήλωση και συνυποδήλωση (ή υποδήλωση)

Αναφορική λειτουργία / κυριολεκτική χρήση / δήλωση

Η **αναφορική λειτουργία** της γλώσσας ή του λόγου ταυτίζεται με την **κυριολεκτική χρήση** της γλώσσας, οι λέξεις δηλαδή χρησιμοποιούνται μέσα στο λόγο με τρόπο τέτοιο ώστε να αποδίδουν επακριβώς τη συγκεκριμένη σημασία και το περιεχόμενο της έννοιας που δηλώνουν (**κυριολεκτική σημασία**).

Π.χ. «Ξαφνικά ο ουρανός συννέφιασε.»

Ειδικότερα, με την αναφορική λειτουργία / κυριολεκτική χρήση / δήλωση:

- ✓ Ο πομπός απευθύνεται στη λογική-βιωματική λειτουργία του δέκτη...
- ✓ Το βάρος πέφτει στην πληροφορία του μηνύματος...
- ✓ Έχουμε πιστή απεικόνιση της πραγματικότητας (ρεαλισμός)...
- ✓ Η σύνδεση των νοημάτων είναι λογική... και έτσι διευκολύνονται οι διαδικασίες αναγνωστικής πρόσληψης και κατανόησης των νοημάτων...
- ✓ Ο λόγος αποκτά αντικειμενικότητα και μεστότητα...

Ποιητική λειτουργία / μεταφορική χρήση

Η **ποιητική λειτουργία** της γλώσσας ή του λόγου αναφέρεται στη **μεταφορική χρήση** της γλώσσας, οι λέξεις δηλαδή αποκτούν αλληγορική σημασία μέσα στο γλωσσικό περιβάλλον που εντάσσονται (**μεταφορική σημασία**), γίνονται «σύμβολα» και προσλαμβάνονται με τη συγκινησιακή-συναισθηματική λειτουργία του δέκτη.

Π.χ «Ξαφνικά η ψυχή μου συννέφιασε.»

Ειδικότερα, με την ποιητική λειτουργία / μεταφορική χρήση / υποδήλωση ή συνυποδήλωση:

- ✓ Το βάρος πέφτει στη μορφή του μηνύματος και κυρίως στην αισθητική απόλαυση που προκαλεί...
- ✓ Ο πομπός διεγείρει και απευθύνεται κυρίως στη συναισθηματική-συγκινησιακή λειτουργία του δέκτη...
- ✓ Η πραγματικότητα απεικονίζεται με πλασματικό τρόπο
- ✓ Κυριαρχεί η πολυσημία και η πολυδιάστατη προσέγγιση και ερμηνεία...
- ✓ Η σύνδεση των νοημάτων είναι κατά βάση διαισθητική και συνειρμική...
- ✓ Ο λόγος αποκτά ροή..., υποκειμενικότητα..., ρευστότητα...
- ✓ Υιοθετούνται λογοτεχνικές στρατηγικές, π.χ. υπάρχουν πολλά σχήματα λόγου (μεταφορές, παρομοιώσεις, εικόνες, προσωποποιήσεις ...)
- ✓ Το ύφος γίνεται λογοτεχνικό ή λογοτεχνίζον..., ζωντανό..., παραστατικό..., γλαφυρό...

Μικτή λειτουργία

Πρόκειται για τη χρήση της γλώσσας και με την αναφορική και με την ποιητική λειτουργία της. Αυτό μπορεί να συμβεί και σε επίπεδο κειμένου ή παραγράφου (π.χ. σημεία με αναφορική και σημεία με ποιητική λειτουργία) και σε επίπεδο μιας φράσης (π.χ. ένας στίχος ποιήματος που χρησιμοποιεί την κυριολεκτική σημασία των λέξεων, αλλά επειδή έχει και αισθητική διάσταση ενέχει και την ποιητική λειτουργία).

Πιθανές ερωτήσεις και απαντήσεις:

α) Να αναγνωρίσετε τη λειτουργία της γλώσσας του κειμένου και να αιτιολογήσετε την επιλογή του συγγραφέα / ή και τι πετυχαίνει με αυτή;

Απάντηση: «Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί κατά βάση την ... λειτουργία της γλώσσας, δηλαδή χρησιμοποιεί τις λέξεις με την ... σημασία τους, απευθυνόμενος στην... λειτουργία του ανθρώπου. Ενδεικτικά παραδείγματα είναι οι λέξεις....»

Και αυτή η επιλογή οφείλεται στην πρόθεσή του να προσδώσει στο λόγο του... / ή Και με αυτή του την επιλογή πετυχαίνει να προσδώσει στο λόγο του ...»

β) Να αναγνωρίσετε ποιες λέξεις από τις παρακάτω χρησιμοποιούνται με τη δηλωτική και ποιες με την συν-υποδηλωτική τους σημασία.

Απάντηση: «Οι λέξεις που χρησιμοποιούνται με τη δηλωτική / ή με την συν-υποδηλωτική τους σημασία είναι....»

γ) Να χρησιμοποιήσετε τις παρακάτω λέξεις με τη δηλωτική τους / ή την συν-υποδηλωτική τους σημασία.

Απάντηση: Ο μαθητής σε αυτή την άσκηση πρέπει να φτιάξει παραδείγματα στα οποία θα χρησιμοποιεί την καθεμιά από τις λέξεις αυτές με τη δηλωτική τους ή την συν-υποδηλωτική τους σημασία, ανάλογα με το τι ζητάει η άσκηση.

